

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

BORBA PROTI DRAGINJI

Draginja vedno bolj narašča. Kupna moč se zmanjšuje. Poviški mezd in plač so nesorazmerni z življenjskimi stroški in izgublajo svojo vrednost. Posamezni ukrepi za sanacijo obstoječega stanja so premalo učinkoviti ali pa sploh ne pridejo do izraza. Veliki monopoli in špekulanti so dejanski gospodarji položaja. Ponarejanje živil in v zadnjem času celo zdravil, je takorekoč na dnevnem redu. Vse to upravičeno vznemirja zlasti ljudske in delavske množice. In to vznemirjenje je povsem upravičeno.

Kljub temu, da je prehrana tako draga, morajo kmetje prodajati svoje pridelke po nizkih cenah. Zaradi tega se kmetijstvo nahaja v hudi krizi. Monopoli in špekulantski prekupčevanci si na račun malih in srednjih kmetov delajo mastne dobičke. Tudi zato kmečki delavci v vedno večji meri zapuščajo zemljo in iščejo zaposlitve v industriji.

Postavlja se vprašanje: ali bo šlo tako še dolgo naprej? Ali res ni rešitve?

Prav gotovo rešitev ne bo prišla sama od sebe. Nikakor pa ne bo prišlo do nje brez radikalnih strukturalnih sprememb in brez odločnega posega najširših delavskih in ljudskih množic.

Osrednje vodstvo Italijanske splošne delavske konfederacije CGIL je postavilo konkretne predloge za zajezitev vala naraščajoče draginje. Ti predlogi so:

1. Ustanovijo naj se medobčinski trgi, katere bi zalagale zadruga in mala kmetijstva ki bi svoje pridelke nudile potrošnikom po nižjih cenah;
2. razširitev pristojnosti občinskih uprav za nadzorovanje splošnih tržišč in za ustanovitev tržnih organizmov za neposredno oskrbo velikih mest;
3. okrepitev združnega gibanja, katero naj razvije protišpekulacijsko delovanje, bodisi v odnosih med pridelovalci in razpečevavci, kakor tudi na področju javnega razpečavanja ter z borbeno akcijo proti ponarejanju živil in proti prevaram;
4. usmerjanje uvoza živil preko zadrug in občinskih potrošniških ustanov in preprečitev špekulativnega navijanja cen;
5. dejanska revizija davčne in kreditne politike in
6. sklicanje vsedržavne konference, na kateri naj bi proučili distribucijske načine.

Vodstvo CGIL je odločno obsojilo trditve določenih krogov, po katerih naj bi draginjo povzročila povišanja plač in mezd. V resnici se kupna moč delavcev in nameščencev zmanjšuje, kar v bistvu pomeni zmanjševanje vrednosti mezd in plač. Tako poudarja vodstvo CGIL. Vodstvo CGIL je razpravljalo

tudi o vprašanju stanovanjskih najemnin in poudarilo, da so nujno potrebni učinkoviti ukrepi tudi proti špekulacijam s stavbišči in proti dobičkom monopolov, ter da se mora nujno načeti splošna vprašanja urbanistike, prevoznitva, socialnih služnosti in ustroja tistih sredstev, s katerimi se mora izvajati ekonomska politika. Zato pa, tako poudarja vodstvo CGIL, mora taka politika usmerjati tudi industrijski kapital za gradnjo predvsem ekonomičnih in zdravih stanovanj.

Vodstvo CGIL nadalje poudarja, da so potrebni ukrepi za splošno ureditev višine najemnin za stanovanjske hiše in za ustanovitev pokrajinskih in občinskih komisij, ki naj določajo pravične najemnine na podlagi splošnih smernic, izvajanje zakona, ki daje krajevnim ustanovam tudi pravico da razlaščajo zazidavna zemljišča.

Skupina poslancev KPI je ta teden predložila predsedstvu poslanske zbornice resolucijo, v kateri se zahteva ukrepe proti draginji. Resolucija poudarja, da zvišanje življenjskih stroškov v zadnjem letu zaradi draginje živil, tarif javnih storitev in stanovanjskih najemnin, postopoma zmanjšuje mezdne pridobitve delavcev. Resolucija tudi poudarja, da je to posledica politike velikih monopolov tudi na področju distribucije in

trgovine, zaradi česar so prizadeti tudi kmetje.

Resolucija poslancev KPI poziva vlado, naj takoj sprejme ukrepe za:

preureditev uvoza pridelkov (mesa, olja, masla itd.), kar naj omogoči neposreden nakup blaga zadrugam, občinskim potrošniškim in podobnim ustanovam in to na podlagi predloženih cen, zato, da se preskoči pregrada posredovavcev; ustanovitev zbirnih središč na glavnih področjih kmetijske proizvodnje, pod nadzorstvom zadrug ali občin, ki morajo razpolagati s primernimi sredstvi za dajanje kreditov kmetom.

Resolucija poslancev KPI poziva vlado, naj izda ukrepe, ki naj omogočijo nagel razvoj kmetijskih in potrošnih zadrug; naj blokira višanje tarif javnih storitev; naj da davčnim uradom navodila za strogo ugotavljanje škandaloznih dohodkov zaradi špekulacije in naj pripravi zakonski ukrep za ustanovitev komisije, ki bo določala najemnine.

KD zavrača program levega centra

Tajništvo KPI je proučilo politični položaj, ki je nastal v Italiji po sestanku načelnikov štirih strank levega centra — KD, PRI, PSDI in PSI.

V posebnem komunikeju, ki ga je objavilo v sredo, je med drugim poudarjeno, da je KD javno zavrgla bistvene točke programa, s katerim se je vla-

Gorica:

Slovenski komunisti se pripravljajo na konferenco

Goriška federacija KPI pripravlja pokrajinsko konferenco slovenskih komunistov. Po budo zanj je dala goriška sekcija, pokrajinski partijski kongres pa soglasno odobril.

Konferenca je po mnenju posoških komunistov potrebna zaradi poglobitve politične linije KPI o problemih slovenske narodne manjšine.

V zadnjih tednih je bilo več sestankov in skupščin slovenskih osnovnih organizacij (celic in sekcij), na katerih so tovariši razpravljali o zgodovinskem dokumentu vsedržavnega vodstva KPI glede pravic slovenske manjšine, v tesni povezavi s potrebo vsestranske učvrstitve Partije v slovenskih krajih goriške pokrajine.

Taka politika ne koristi Slovincem!

Udinjanje Sfiligojeve slovenske politične skupine Krščanske demokracije, ki se je očitno manifestiralo tudi v začetku krize goriškega občinskega sveta, je privedlo do logičnih posledic.

Občinski svet je na osnovi resolucije komunistov razpravljal o odstopu socialdemokratskih odbornikov. V tej razpravi je enobarvni demokristjanski občinski odbor rešila nova večina, v kateri so bili poleg Sfiligojeve skupine še italijanski liberalci in fašisti.

Povsem naravno je torej, da je brezpogojna podpora Sfiligojeve skupine goriškemu demokristjanskemu vodstvu, ki je prežeto s protislovenskim šovinizmom, privedla do tega, da se je ta skupina znašla na strani najzagrizenejških nosilcev šovinistične politike - fašistov.

Slovinci, niti tisti, ki sledijo Sfiligojevi skupini se ne morejo strinjati s tako nenaravno politiko, ki podreja en del narodne manjšine najbolj reakcionarnim in konservativnim silam goriške pokrajine. Uvrstitev skupine, ki ji načeljuje dr. Sfiligoj na stran fašistov — četudi samo zaradi podpore demokristjanskemu odboru — je v največjem protislovju z narodnimi in socialnimi interesi slovenskega prebivalstva.

Kakšen smisel more namreč imeti podpora, ki jo je nudil dr. Sfiligoj posoški Krščanski demokraciji? Mar ta podpora koristi stvari priznanja narodnih pravic slovenske manjšine?

Pri odgovoru na ti vprašanji je treba predvsem upoštevati značaj posoške Krščanske demokracije, ki ni — kot pravi dr. Sfiligoj — »prijateljica Slovincem«, temveč močno podre-

jena šovinističnim, revanšističnim in protislovenskim silam.

Goričanska Krščanska demokracija dela konkurenco misovcem prav na področju nacionalizma: (Tu mislimo namreč na volivno konkurenco!) Po zaslugi take politike, ki traja že vrsto let, so goriški misovci še vedno močni in še računajo na svojo gardo, sestavljeno iz petih svetovavcev v občinskem svetu. Dejstva sama potrjujejo resničnost naših ugotovitev.

Znana stvar je, da se je goriško demokristjansko vodstvo večkrat uprlo postavitvi spomenika padlim partizanom v Gorici. To je storilo zato, ker v celoti odklanja vrednote Odporniškega gibanja in ker je bilo med padlimi partizani mnogo Slovincem.

In problem preimenovanja nekaterih goriških ulic? Tudi socialdemokrati so predlagali, naj bi nekaterim ulicam dali imena antifašističnih mučnikov in padlih partizanskih junakov. Toda te predloge so goriški demokristjani zavrnili. Morda so to storili iz bojazni, da bi ena ulica dobila ime Jožeta Srebrničiča? Demokristjani so se protivili celo organiziranju javnih konferenc o antifaziizmu, ki so se vršile v številnih italijanskih mestih in tudi v Trstu. Pač pa so bili vselej naklonjeni predlogom in pobudam nacionalističnega in revanšističnega značaja in so med drugim podprli tudi predlog za postavitve spomenika avanturističnemu »voditelju« fašističnega pohoda na Reko, v Trziču, saj je imela ta pobuda protijugoslovanski značaj.

Goriški župan, ki je demokristjan je smatral za svojo dolžnost udeležiti se pogreba telesnih ostankov podoficirja »X. MAS«, ki je padel v borbi proti partizanom. Ni mu bilo nerodno stati na goriškem pokopališču poleg fašistov in v senci njihovih »gagliardetov«.

Pri dejanjih goriških demokristjanov prihaja do izraza šovinistična in protislovenska miselnost, ki jim že 15 let omogoča ohranitev svojega položaja. In te ljudi podpira dr. Sfiligoj ter jih smatra za »prijatelje Slovincem«!

Toda če bi bilo res kar trdi dr. Sfiligoj, potem nastaja vprašanje: zakaj ga demokristjani ne postavijo v občinski odbor in zakaj se samo okoriščajo z njegovim glasom, ko ga potrebujejo, potem pa ga puste pred vrati kot nezaželenega gosta?

Znana stvar je, da Krščanska demokracija zahteva samo servilno politiko, ki je nečastna za slovensko manjšino in ne daje nič v zameno. Zato je pot, ki jo zasleduje dr. Sfiligoj — zgrešena!

Mi komunisti trdimo, da je treba pravice slovenske manjšine izbojevati in jih braniti z odločno ter častno politiko, tudi zato, ker so Slovenci dali velik doprinos v krvavi borbi za svobodo narodov! Vse ostalo je popustljivost, kompromis, nesmiselno upanje na časne in iluzorne koristi, katerih sadovi so kvečjemu lahko le paternalistični nasmeh župana ali pa izraz priznanja načelnika demokristjanske skupine.

M. S.

POLITIKA

Spoznajmo sklepe X. kongresa KPI

1.

Boj za miroljubno sožitje je hkrati boj za razorožitev in napredovanje socializma v miru

Sklepi X. kongresa KPI so še vedno predmet širokih razpravljanj v vrstah raznih strank in v tisku. To potrjuje kako velik pomen ima KPI v italijanski stvarnosti, čeprav naj bi bila, po mnenju nekaterih krogov, potisnjena ob stran.

X. kongres KPI je bil zares velikega političnega pomena, v interesu vsega delavskega gibanja in političnih sil v državi. Na tem kongresu je KPI poglobila temeljno linijo socialistične perspektive v Italiji in obogatila nauk o miroljubnem sožitju.

Pravilno je, da se prav pri teh problemih nekoliko dlje pomudimo v prvem sestavku niza razprav o X. Kongresu KPI. To smatramo tembolj uместno tudi zato, ker ima naša dežela zelo važno vlogo v borbi za mir in novo italijansko zunanjo politiko.

X. kongres KPI je podčrtal, da miroljubno sožitje pomeni ne le borbo za razorožitev in pametne kompromise (kakeršen je tisti, ki je rešil človeštvo pred katastrofo in ohranil neodvisnost Kube), marveč tudi borbo za napredovanje socializma in revolucije v miru. In prav na tem področju se z veliko ostrino izražajo protislovja kapitalizma in lahko ugodneje dozoreva ter se organizira protikapitalistična zavest širokih ljudskih množic.

X. kongres KPI je omogočil napraviti važen korak naproti definiciji taktike borbe za mir v posebnih pogojih, v katerih se nahaja Italija. V središče te borbe je postavil cilj: nevtralnost italijanske države. Zato mora tudi politična bitka za posamezne ukrepe težiti k temu cilju.

Prva in poglobljena zahteva, ki jo danes KPI postavlja je: odstranitev nuklearnih in raketnih baz v italijanskega ozemlja. Ker je med področji, na katerih se nahajajo te baze, tudi naša dežela, je in mora biti pri nas to vprašanje tembolj občuteno. Zato se mora v naši deželi ustvariti močno in množično gibanje za borbo proti nevarnostim, ki jih predstavljajo baze za jedrsko in raketno orožje.

Poleg vseh nevarnosti za našo obmejno deželo te baze resno prejudicirajo tudi sleherni organski razvoj tukajšnjega gospodarstva. In Trst, morda bolj kakor druga mesta, potrebuje miroljubno sodelovanje med narodi in državami.

KPI je na svojem 10. kongresu potrdila, da je edina stranka v Italiji, ki se bije za odpravo nasprotujočih si vojaških blokov in za nevtralnost Italije, zato je postavila konkretne rivendikacije, ki težijo za tem ciljem in med katere spadata tudi odprava vojaških oporišč ter široko sodelovanje z vsemi državami.

Večinska struja Italijanske socialistične stranke sicer govori o «nevtralnosti», toda vedno bolj dokazuje, da smatra to zahteva kot načelno abstraktno stališče iz katerega izhaja takoimenovana realistična politična linija nedotakljivosti zavezništva in nespremenljivosti vojaških obveznosti Italije v okviru NATO, kar logično, pomeni enostaven pristop k blokovstvu.

Spričo tega je prikazovanje KPI kot stranke v službi enega bloka, nizkotna propagandistična potvorba resnice. KPI ima svoje politične in moralne vezi s socialističnim svetom, kar predstavlja oporni steber njene politike za mir in za odpravo vojaških blokov.

Nedavne izkušnje dokazujejo, kako je občutena zahteva po taki politiki, ki naj pomeni začetek odpravljanja vojaških oporišč. Kako je taka politika občutena potrjuje med drugim tudi apel, ki ga je objavilo dvanajst intelektualcev v Milanu. Ta apel je X. kongres KPI označil kot iniciativno velikega pomena, ki lahko najde v javnosti odmev brez primere ter utegne vplivati na smernice uradne italijanske zunanje politike.

Ta apel za odpravo tujih vojaških oporišč v Italiji je podpisalo že več tisoč oseb. Med podpisniki so zlasti številni izobraženci, univerzitetni do-

centi, ki pripadajo raznim političnim grupacijam ali pa so izven njih. Med podpisniki tega apela so tudi nekateri profesorji tržaške univerze, videmski srednješolski profesorji, miljski župan in druge osebnosti.

Naše mnenje je, da bi ta apel moral najti še večji odmev, posebno v Trstu in v drugih središčih naše dežele, med Italijani in Slovenci, saj izraža zelo občutene zahteve vsega prebivalstva.

10. kongres je zadalžil komuniste, naj dajo tej pobudi vso svojo podporo.

MARIO COLLI

Rapacki o brezatomski cone v Srednji Evropi

Poljski zunanji minister Rapacki se je v članku, ki ga je napisal za britansko revijo «International Affairs», še enkrat zavzel za ustanovitev brezatomske cone v Srednji Evropi ter poudaril, da bi taka cona omogočila bistveno spremembo in napredek na poti do razorožitve in za dokončno rešitev nemškega vprašanja.

Rapacki nadalje podčrtuje, da ni nič nenavadnega v dejstvu, da je nedavna kriza na Kubi zbudila na Zahodu, zlasti v državah, kjer so tuja vojaška oporišča, veliko zanimanje za ustanovitev brezatomske cone v Srednji Evropi, ter dodaja, da je ta kriza vzbudila podobna zanimanja tudi v Latinski Ameriki.

PISANI SVET

Znižanje cen na Madžarskem

Na novo leto je začel veljati na Madžarskem odlok o znižanju cen življenjskih potrebščin in drugih potrošnih dobrin. Cene nekaterih artiklov so se znižale več kot za eno četrtino. Med te artikle spadajo tudi motorna kolesa, šivalni stroji, razne vrste tekstilnega blaga itd.

Nova sovjetska vesoljska ladja bo tehtala 80 ton

Sovjetski veleposlanik v Indiji je napovedal skorajšnjo izstrelitev 80 ton težke sovjetske vesoljske ladje, na kateri bo človeška posadka. Ni povedal kdaj bodo izstrelili ta vesoljski kolos, čeravno je dejal, da se bo to kmalu zgodilo.

Pred kratkim so v Leningradu splovili 62.000-tonsko transportno ladjo «Sofia». Ta je doslej največja v seznamu sovjetskega transportnega ladjevja.

Za 70.000 ton povečan tranzit na Reki

V minulem letu so prepeljali skozi reško pristanišče pol drugi milijon tovora iz zunanjetrgovinske blagovne izmenjave podonavskih držav. Med državami, ki se poslužujejo reških tranzitnih služnosti, je na prvem mestu Avstrija s 616.000 tonami blaga, na drugem mestu je Češkoslovaška s 464.000, na tretjem pa Madžarska s 392.000 tonami blaga. Ostale evropske države so prepeljale skozi Reko 29 tisoč ton blaga. Tranzitni promet je bil l. 1962 za 70 tisoč večji od prejšnjega leta.

Spremembe v sežanski občini

Pred kratkim je bil izvoljen za predsednika občinskega ljudskega odbora v Sežani tov. Stane Lavrenčič, dosedanji direktor mizarskega podjetja v Dutovljah. Prejšnji predsednik, tov. Lado Mahnič, je bil izvoljen za sekretarja občinskega komiteja Zveze komunistov v Sežani.

Pomenek o šolskih problemih

Kaj pravijo podatki UNESCO

3

Bravce bodo gotovo zanimali zadnji podatki o šolstvu, ki jih oskrbel Unesco: leta 1950 je bilo še nad polovico svetovnega prebivalstva nepismenega, brez vsake osnovne izobrazbe. Danes obiskuje šolo od približno 550.000.000 šoloobveznih otrok v svetu komaj dobra polovica. Pri tem je treba poudariti, da se je šolski obisk dvignil predvsem v deželah, ki so si v zadnjih letih priborile neodvisnost.

Ceprav je kvantiteta pouka nezadostno merilo za ocenitev vzgojno-izobrazbenega dela, mislim, da je le vredno, da si ogledamo, koliko dni traja v posameznih državah šolsko leto:

Kitajska	252
Avstrija, Češka, Monako	240
Danska	234-240
Zapadna Nemčija	233
Spanija, Venezuela	230
Saudova Arabija	228
Čile	225
Poljska	220
Libija	219
Svedska	214
Avstralija	211-214
Sovjetska zveza	210-234
Romunija	210-222

Grčija, Japonska, Jugoslavija, Madžarska, Malajska	210
Švica	208
Albanija	204
Afganistan, Anglija, Finska, Bolivija, Indija, Nizozemska	200
Jordanija	196
Kambodža, Peru	190
Francija	184
Brazilija, Urugvaj, ZDA	180
Cejlon	180-200
Bolgarija	180-196
Egipt	175
Argentina	172
Ekvador	170
Paragvaj	165
Haiti	157
Italija	154

Kot se vidi hodi v šolo mladi Kitajček skoraj 100 dni več kot mladi Slovenček ali Italijanček. Morda smo tu «brhtenejši»? Verjetno zato je bilo letos zaradi volitev kar sedem pouka prostih dni, kar se ni še zgodilo. In tudi čemu, ko bi zadostovali trije dnevi? Spomladi bomo imeli parlamentarne volitve, kasneje morda še deželne...

Zdaj pa še nekaj podatkov o italijanskem «čudežu» na šolskem področju. Ob začetku letošnjega leta je manjkalo 80.000 učilnic: 3.500 v samem

Rimu, 5.500 v Milanu (in to le za osnovnošolske otroke). Da ne govorimo o Jugu, kjer je še vedno 2.500.000 analfabetov, kjer bi potrebovali za novo poenoteno šolo 80.000 šolnikov, kjer obiskuje vrtnice 375 tisoč otrok namesto 1.130.000. Golih števil ni potrebno komentirati.

Z druge strani pa povečanje šoloobveznih otrok še zdaleč ni zadovoljivo, kajti npr. pred enim letom je le 69,28% otrok, vpisanih v prvi razred osnovne šole, le-to tudi dovršilo, in od teh le 72,07% se je vpisalo v srednjo ali nižjo strokovno šolo. Koliko jih bo dokončalo to stopnjo? Koliko jih bo lahko nadaljevalo študij. In zakaj tako visok odstotek učencev ne hodi v šolo ali jo predčasno zapusti?

Le 3.841 od 8.020 občin ima srednjo ali nižjo strokovno šolo. Tako, v mnogih krajih so učenci v pravem pomenu besede prepuščeni samim sebi. K temu moramo prišteti še slabe ekonomske razmere mnogih družin, predvsem v poljedeljskih krajih, kjer otroke večkrat izkoriščajo kot sezonske delavce, npr. ob obiranju oljk in podobno. h

Nova jugoslovanska ustava je izraz nove faze družbenega razvoja

Po končani vojni je ustavni razvoj v Jugoslaviji bil obeležen z dvema ustavnima dokumentoma: ustavo iz leta 1946 in ustavnim zakonom iz leta 1953. Zdaj pa državljani Jugoslavije že delj časa razpravljajo o predosnutku nove ustave. Dva sta razloga tega razgibanega razvoja. Predvsem je morala Jugoslavija — kot druge dežele, ki so začele graditi socializem — svoj ustavno-pravni red kasneje prilagoditi spremembam, ki so nastale v pogledu strukture socialnih odnosov v posameznih fazah prehodnega procesa; zatem je morala, skladno s spremembami v zvezi s teoretično-politično perspektivo lastnega socialističnega razvoja, zagotoviti svojemu redu relativno nove razvojne smeri.

«Ustava iz l. 1946.» je zapisal uvaževani strokovnjak za ustavno pravo, profesor Jovan Djordjevič, «je zagotovila osnovne pogoje nove socialistične družbe. Ona, ki je prišla po njej, je začrtala pota za uveljavitev te družbe. Novi osnutek pa teži za tem, da da ustrezno ustavno formulacijo družbeno političnim odnosom in ustanovam, ki se v znatni meri prilagajajo zgodovinski nalogi delavskega razreda «o izgraditvi nove človeške skupnosti, kjer bi se v novi zgodovinski celoti združevali osnovni odnosi osvobodjenega delavca».

Prva je, potemtako, bila tista, ki je določila linijo politično-socialnih sprememb, je v bistvu ostala nespremenjena, kasneje pa se je l. 1953 na njeni osnovi začrtala pot v smeri «neadministrativne» graditve socializma, oprte na «samoupravljanja» organiziranih delavcev, in iz katere je zdaj novi osnutek potegnili nekatere zaključke splošnega značaja, ki dajejo jugoslovanski socialistični državi izredno svojevrstno podobo.

Uvod novega osnutka, posvečen osnovnim načelom, se ne omejuje na golo «izjavo o pravicah», marveč določa teoretična stališča, ki razvoj jugoslovanske skupnosti usmerjajo glede na združenje različnih narodov v mejah socialistične republike, glede na «odnose med ljudmi, svobodnimi in enakopravnimi proizvajalci ter ustvarjalci, katerih delo služi izključno zadovoljevanju osebnih in splošnih potreb», «glede na družbeno lastnino nad proizvajalnimi sredstvi» itd. Zatem pristavlja še nekatera pojasnila v zvezi s politično vlogo Socialistične zveze delovnega ljudstva in Zveze komunistov («organizirana vodilna sila delavskega razreda in delovnega ljudstva v izgradnji socializma») in glede zunanje politike (temelječe na načelih «miroljubnega sožitja in aktivnega sodelovanja», nevmešavanja, socialističnega internacionalizma, spoštovanja Listine OZN,

odpovedi vojni «kot instrumentu mednarodnih odnosov»).

V VII poglavju so označene glavne naloge socialističnega razvoja v smeri komunizma, da bi se premagala «nasprotja, ki ga neogibno spremljajo». V tem okviru je za bodoči razvoj postavljenih šest kriterijev: 1) utrditev materialne osnove družbe in posameznikov, 2) «čim popolnejša osvoboditev dela», «razširitev in razvoj vseh oblik družbenega samoupravljanja in socialistične demokracije» ter nadaljno «postopno omejevanje funkcij politične oblasti», kakor tudi «organov sile», 4) odprava razlike med razumskim in ročnim delom, 5) čim boljše uživanje svobod in človeških pravic na osnovi humaniziranja družbenega okolja in človeške osebnosti, 6) razvijanje vsestranskega sodelovanja in zblizovanja v vsemih narodih». Uresničitev teh in takšnih odnosov — je ob zaključku rečeno v uvodu — bo odprla, oziroma omogočila pot v komunizem.

Tej programatični izjavi sledi normativni del ustavnega osnutka, posvečen «družbeni in politični organizaciji» in pa «organizaciji Federacije».

Prva novost, ki jo tu srečamo, je spremenitev državnega naziva iz Federativne ljudske republike Jugoslavije v Federativno socialistično republiko Jugoslavijo, s čemer se potrjujejo stvarne spremembe in izrecno nakazuje socialistični razvoj. Zamisel, ki v osnutku predstavlja osnovo nove družbene organizacije, temelji na «osvobodnem delu», se pravi na «svobodni združitvi dela na temelju proizvajalnih sredstev» in «družbenega samoupravljanja delavcev v proizvodnji ter porazdelitve družbenega proizvoda». Gre za zamisel, ki se z njo teži k vskladitvi načela o družbenosti človeka (in njegovega dela) načelom o njegovi osebni dejavnosti prisotnosti kot člana politične skupnosti, stremeči za tem, da se poistoveti s skupnostjo proizvajalcev. S tem naj bi se delovnemu človeku zagotovila ne samo neka nova oblika družbene lastnine, ampak tudi določena oblika političnega vladanja, ki teži za tem, da bi proizvajalcem zagotovila neposredno upravljanje javnih zadev.

Ti osrednji kriteriji novega sistema so povezani z vrsto ustanov, ki bi jih lahko imenovali prehodne, ki imajo torej polno normativno vrednost, vendar so v zamisli podrejeni temeljnemu kriterijem sistema; oblikam zasebne lastnine, ki so še dovoljene v poljedelstvu (določitev količinske meje je prepovedana zakonu, vtem ko je bistvena meja glede kakovosti določena na osnovi principa, po katerem je «izkoriščanje tuje delovne sile, v cilju ustvarjanja dobička, prepovedano»); in osnovnemu upravljanju

nju od strani podjetij s proizvajalnimi sredstvi, katerih splošno vsklajevanje je prepuščeno političnim organom, ustanovljenim na osnovi kriterija, naj se na njihovo reprezentativno tradicijo cepi ona neposredne demokracije.

Da lahko v tem okviru prihaja do socialnih in tudi političnih nasprotij je razvidno iz samega besedila osnutka. Tako je predvidena «časna brezposelnost», pri čemer je brezposelnemu zagotovljena podpora.

Vsi ti podružljivi smotri se v gospodarskem pogledu opirajo na načelo načrtovanja, ki mu je posvečen čl. 24.

Oglejmo si zdaj v kratkem politično strukturo jugoslovanskega sistema. V III. poglavju, ki govori o svobodnih in pravicah ter dolžnostih človeka, naletimo na lepo formulacijo: tako ene kot druge — je rečeno — «se izvajajo v ne-

kakšnem duhu vzajemnosti, na osnovi katerega vsakdo izpolnjuje svoje dolžnosti do vseh in vsi do posameznika». Na osnovi tega je tudi razumljivo, da se v vrsti pravic na prvem mestu nahaja neka nova pravica, in sicer ona, ki pravi, da je «pravica državljana na družbeno samoupravljanje neodtujljiva». Iz nje izhaja tudi pravica, da vsakdo lahko voli in je lahko voljen v organe samoupravljanja.

Na drugem mestu sta tradicionalni svobodini, zadevajoči svobodo misli in opredelitve (svoboda tiska, obveščanja, svoboda govora, združevanja, zborovanja itd., kar je moč omejiti samo iz razlogov «javne morale»). Potem so tu še običajne dodatne svobodine: svoboda znanstvenega raziskovanja in umetnosti, svoboda veroizpovedi (izpovedovanje vere in opravljanje verskih obredov je svobodno in (Nadaljevanje na 4. strani)

Slovensko gledališče iz Trsta je doživelo velik uspeh s komedijo «Kadar se štorčlja zabava»

Nepoznane zanimivosti

Ostanki pragozdov na Balkanu

Balkanski polotok je v nedavni geološki preteklosti bil pravo morje pragozdov, ker sta toplo in vlažno podnebje ter plodno zemljišče omogočala takšno bujno vegetacijo. Celo danes goli dinarski kras je bil nekoč pokrit z nepreglednimi gozdovi, ki so se spuščali vse do morja. S krčenjem so te gozdove sčasoma uničili, svoje pa sta naredila tudi voda in veter.

Pragozdovi so se ohranili samo v težko pristopnih krajih. Takj rezervati, ki so po zadnji vojni zavarovani tudi z zakonom, so razen turistične zanimivosti tudi območja za intenzivno geološko proučevanje.

Najbolj znano tako območje je rezervat Peručica, na planini Maglič v Bosni. Ze sam Maglič, ki je najvišja planina v Bosni in Hercegovini, visoka 2387 metrov, zasluži svoje ime: skoraj vedno, tudi v najtoplejših poletnih dneh, so njegovi najvišji deli pokriti z megljeno tančico. Skupaj z Golujkom in Biočem je Maglič edinstven sistem planinske verige, polne prirodnih redkosti in lepote.

Tu so znano Trnovsko jezero, soteska Suhe, znanj Vrtar in izvir Sutjeske, medtem ko sestavljajo severni del pogorja visoka ravan Vučevno in naprej Snježnica, Prijedor, Makaze in Ploče, kraji, ki so znani kot prizorišče herojskih borb enot narodnoosvobodilne voj-

ske v času sovražnikovih ofenziv v drugi svetovni vojni.

V dolini Peručice leže največji pragozdovi na Balkanskem polotoku. Zaradi mnogih vzrokov je ta kraj ostal vse do danes zavarovan pred ljudsko roko, predvsem pa pred eksploatacijo, ki je posebno med zadnjima dvema vojnima puščala gozdove okrog Drine. To zaradi tega, ker sega v kanjon Peručico strma skala, čez katero pada velik potok 40 m globoko in ustvarja lep slap ter tako zapira izhod iz pragozda. Zato tudi divjad ne more iz pragozdov, z druge strani pa ljudje v ta gozd zelo težko prodrejo.

Največjo površino tega pragozdnega rezervata pokrivajo buke in mešan smrekeve gozd, medtem ko je jesena in hrasta manj. Smreke so visoke tudi čez 50 m in debele ponekod tudi poveč kot 6 metrov.

V tem največjem balkanskem pragozdu kraljujejo živali: od medvedov in volkov do srn, in divjih koz. V nižjih krajih lezejo strupene kače — gadi, v višjih legah pa modrasi. Veveric ni mogoče prešteti, na svoj plen pa čakajo tukaj tudi številni jastrebi.

Peručica ni edini pragozd v Jugoslaviji. Manjše površine poznamo tudi okrog Plitvičkih jezer, blizu Velike Kapele v Hrvatski, okrog Tare v jugovzhodni Srbiji, na planini Goliji itd.

Kultura

SLOVENSKO OPERNO GLEDALIŠČE IZ LJUBLJANE bo prihodnji teden gostovalo v Italiji. Nastopilo bo v mestih: Reggio Emilia, Modena in Bologna. Uprizorilo bo Prokofjevo opero «Zaljubljen v tri oranže».

S tem delom je ljubljanska Opera nastopila že na Holandskem, v Parizu, Benetkah in Gradcu.

Približno ob istem času bo gostovala Opera iz Zagreba v neapeljskem gledališču San Carlo, kjer je na sporedu enajst predstav «Borisa Godunova» in «Pikove Dame».

Tako ljubljanski kot zagrebški ansambel štejeta po 200 članov.

Ko pozdravljamo kulturno sodelovanje med Jugoslavijo in Italijo, vprašujemo: zakaj se ne bi operi ustavili tudi v Trstu ali v kakšen drugem mestu naše dežele?

V STUTTGARTU (Zahodna Nemčija) je pred kratkim izšla 216 strani obsegajoča knjiga z naslovom «Jugoslawische Erzähler der Gegenwart» (Jugoslovanski pripovedniki sedanjosti). Knjiga je izšla kot 23 zvezek sloveče «Universal Bibliothek». V knjigi so objavljena nekatera dela najpomembnejših jugoslovanskih književnikov, kot so n.p.r.: Nušič, Andrič, Cankar, Prežihov, Krleža in Kosmač.

«FOLKET BILD», tako se namreč imenuje ena izmed najpomembnejših švedskih revij, bo objavila prevod pesnitve «Sel je popotnik skozi atomski vek» od Mateja Bora.

DICK POWELL, znani ameriški filmski igralec, ki je nastopal v več kot petdesetih filmih, je umrl. Star je bil 58 let. Smrt je povzročil rak.

SOVJETSKA AKADEMIJA ZNANOSTI je dobila še en oddelek. To je oddelek za ekonomske vede. V njem so združili razne inštitute, ki se ukvarjajo z znanstveno-raziskovalnim delom na področju domačega in mednarodnega gospodarstva.

SOVJETSKI SLAVISTI O JUGOSLOVANSKI KNJIZEVNOSTI. Na izrednem sestanku so sovjetski slavisti v Leningradu razpravljali o jugoslovanski književnosti in njenih stikih s sovjetsko literaturo. Moskovski znanstvenik Aleksander Balakin je govoril o odmevih narodnoosvobodilnega gibanja Srbov in Črnogorcev v ruski literaturi, konkretno v delih Puškina in Lermontova. Znanstveni sodelavec Puškinovega doma v Leningradu Aleksander Hvatov je govoril o Branislavu Nušiču, ukrajinski književnik Mark Goldberg pa o stikih med srbohrvatsko in ukrajinsko književnostjo.

«POGRNJENA MIZA 62» je bilo geslo zanimive in povsem svojevrstne razstave, ki so jo pred kratkim pripravili v Ljubljani. Razstavljene so bile skrbno urejene mize za posebne slovesne priložnosti ali slavlja.

Ali je bila gornja slika posneta v Mehiki? Ne. Posneta je bila v Boljuncu med prireditvijo minulega 26. decembra. Domači ansambel, ki ga vodi Drago Zerjal, je izvajal mehikanske motive

Jugoslovanska ustava

(Nadaljevanje s 3. strani)

osebna stvar vsakega državljana, protiustavna pa je sleherni zloraba vere in verske dejavnosti za politične namene).

Nadalje se omenja osebna svoboda v ožjem pomenu te desede (sodišče lahko odredi preventivni zapor največ do treh mesecev, administrativni organi pa samo, izjemoma največ do treh dni). Po vrsti načelnih določb v zvezi s sodiščem (nerektoaktivnost zakona, zakonski pridržki glede določite kazni in zločina, domneva o nedolžnosti, pravica do obrambe in povračila stroškov v primeru sodne pomote ali protizakonite kršitve svobode) in pa v zvezi s potrditvijo pravice v pogledu svobode gibanja, v pogledu nedotakljivosti stanovanja, glede pravice do pismenske tajnosti itd., naletimo na važno in jasno predpostavko glede civilne odgovornosti državne uprave.

Politične odnose v ožjem pomenu besede obravnava IV poglavje (»osnove političnega sistema«). Originalna je uvodna formula glede

Poravnajte in obnovite naročnino!

ljudske suverenosti: »Delovno ljudstvo je edini nosilec politične oblasti ter upravljanja družbenih zadev. Nihče ne more opravljati javne funkcije, če mu te v skladu z zakonom, niso poverili državljanji, ali organi, ki so jih ti izvolili«.

V glavnem so predvideni politični organi treh stopenj: komune, republiški in federalni organi. Komuna, »osnovna družbena in politična skupnost«, predstavlja celico, v kateri najprej prihaja do uresničevanja družbene in politične enotnosti: tu, namreč, državljanji dejansko »izvajajo osnovne funkcije družbene skupnosti na področju družbenih in gospodarskih odnosov«, »izvajajo družbeno samoupravljanje do največje mere možni neposredni obliki«, »postavljajo organe oblasti in družbenega samoupravljanja ter »organizirajo družbene službe splošnega interesa«. Vsaka komuna neodvisno sestavlja in sprejema svoj statut in neposredno izvaja zvezne in republiške zakone.

Na drugi stopnji se omenjena družbeno-politična enotnost izraža v republiki, zatem v federaciji, oziroma Zvezni ljudski skupščini, ki je »najvišji organ oblasti in družbenega samoupravljanja«. Zvezno skupščino sestavljajo: Zvezni zbor, Gospodarski zbor, Prosvetno-kulturni zbor, Socialno-zdravstveni zbor in Politično-upravni zbor. Vsak zbor Zvezne skupščine ima po 120 poslancev, ki se volijo kot delegati občin v skladu s pravilom, da se voli en poslanec na enako število prebivalcev in da se voli v vsaki volilni enoti po en poslanec v vsak zbor. Za člana Zveznega zbora ima pravico biti izvoljen vsak občan, oziroma državljan, ki ima volilno pravico in je dovršil 18 let, vtem ko so lahko v ostale zbere lahko izvoljeni samo tisti državljanji, ki se v družbenem življenju ukvarjajo z določenimi posebnimi dejavnostmi. Tako so lahko v Gospodarski zbor izvoljeni samo delavci v raznih produktivnih sektorjih, v Prosvetno-kulturni zbor znanstveniki, učitelji, umetniki itd., v Politično-upravni zbor člani samoupravnih organov proizvajalnih organizacij in občinskih skupščin itd.

Tu je potem še govora o Zveznem izvršnem svetu, ali vladi. Ze v samem nazivu je poudarjena tesna odvisnost in stalna odgovornost le-tega v odnosu do Zvezne skupščine. Dejansko lahko Zvez-

na skupščina razveljavi kateri si bodi ukrep Zveznega izvršnega sveta. Novost v strukturi Izvršnega sveta predstavlja ločitev dolžnosti predsednika republike od one predsednika Izvršnega sveta.

Prvega imenuje Zvezna ljudska skupščina na skupnem zasedanju, drugega pa predsednik republike.

Dasiravno bi se ta ustavni mehanizem mogel zdeti nekoliko zapleten, treba vendarle reči, da predstavlja izredno zanimiv primer demokratičnega razvoja dežele.

(Povzeto iz revije »Rinascita«)

000

Trebče:

Poslednje slovo od Julijana Colauttija

Pogreb Julijana Colauttija v Trebčah

Pretekli petek popoldne so v Trebčah pokopali učitelja Julijana Colauttija, ki je na novo leto tragično preminul v Kopru. Pogreba se je udeležila velika množica domačinov, okoličanov in njegovih stanovskih kolegov. Pevski zbor »Primorac« se je pod vodstvom prof. Kjudra z gniljivimi žalostinkami poslovil od blagega pokojnika. Sodelovala je tudi vaška godba, katero je vodil prof. Grgič. Ob odprtem grobu je v imenu stanovskih kolegov in Sindikata slovenske šole govoril Bruno Kralj, v imenu krajevnih organizacij učiteljica Stanka Hrovatin, v imenu mladine iz Mavhinj, kjer je pokojni nekaj časa služboval, pa Egidij Pipan. Pogreba so se udeležili tudi učenci prošeke osnovne šole, na kateri je pokojni letos služboval.

Učitelj Kralj je v poslovnem nagrobnem govoru med drugim poudaril, da je bilo prizadevanje pokojnega Julijana na šolskem in izvenšolskem kulturnem področju nam vsem v vzgled

Egidij Pipan je podčrtal, da je pokojni učitelj vzgajal slovensko zavest in zalival slovensko besedo ter bil svetel vzgled slovenski mladini.

Stanka Hrovatin je podčrtala pokojnikovo požrtvornost pri delovanju na kulturnem področju in njegovo skromnost. Podčrtala je tudi, da je bil pokojni Julijan redek med redkimi, ki je razumel, kje je mesto slovenskega izobraženca, da se je vsestransko udeleževal v kulturnem življenju, da je bil pevec in pobudnik prosvetnega delovanja v rojstnem kraju in izven njega.

Vse to, kar so zgoraj omenjeni govorniki podčrtali je resnica. Res je bilo tudi, da je bila pokojnemu Julijanu nekako prirojena velika skromnost, da se ni nikoli bahal s svojim delovanjem in da mu je bilo tudi najskromnejše priznanje, rekli bi, zaprno.

Za dosego svojega poklica se je

Včlanjevanje v Komunistično partijo

Sekciji v Barkovljah in pri Sv. Alojziju sta 100% obnovili izkaznice - Včlanjevanje v slovenskih vaseh goriške pokrajine - Tovariši, pojdemo pogumno na delo in izpolnimo nalogo, ki nam jo je poveril X. kongres KPI!

Tudi sekција pri Sv. Alojziju v Trstu je 100% obnovila članske izkaznice.

V ostalih sekcijah so vsi aktivni tovariši mobilizirani za obnavljanje izkaznic in včlanjevanje. Med sekcijami, ki so že zabeležile pomembne uspehe je na prvem mestu sekција »Curjel«. Celica občinskih nameščencev in celica nameščencev pristaniških menz, ki pripadata omenjeni sekciji, sta 100% obnovili članske izkaznice. Tudi celice v Griži pri Miljah, v Domju, v štedenjski tovarni ILVA in v rafineriji Esso Standard so 100% obnovile izkaznice.

Nekatere sekcije so blizu cilja. Med temi so: »Montagnana« pri Sv. Ani (98%), Pečar v Koloniji (98%), Prosek-Kontovel (95%), »Gigante« v Rojanu (92%), in sekција v Skednju (90%).

Miljska sekција je obnovila 85% izkaznic in 12 tovarišev na novo sprejela, sekција pri Sv. Jakobu 85% in vpisala 13 novih tovarišev, sekција na Kolonkovcu 60% in na novo vpisala 5 tovarišev, sekција v Nabrežini 35%, in sekција na Opčinah okrog 55%.

Iz gornjih podatkov je razvidno, da so podeželske sekcije nekoliko za mestnimi sekcijami, zato se postavlja pred podeželske tovariše naloga, da se potrudijo zlasti ta in prihodnji teden, kajti 21. januar — dan obletnice ustanovitve KPI — je že blizu, in do tega dne bi se moralo zaključiti obnavljanje izkaznic.

Pred vse sekcije se postavlja naloga, da že od sedaj naprej posvečajo več pažnje sprejemanju novih članov. To je tem bolj nujno, ker je v minulem letu nastalo mnogo vrzeli v naših vrstah, bodisi zaradi smrti, bodisi zaradi izseljevanja tovarišev.

Lanske volitve v tržaški občini so pokazale, da je vpliv naše Partije velik in da obstaja še mnogo možnost za številčno povečanje naših organizacij. To je prišlo še posebej do izraza v vaseh gornje tržaške okolice.

Tudi na Goriškem se nadaljujejo akcije za včlanjevanje v našo Partijo. Sekcije in celice v skoraj

vseh slovenskih vaseh, kjer obstajajo naše organizacije, marljivo delujejo. Iz poročil, ki nam so jih poslali iz Gorice, je razvidno, da so v Pevmi že skoraj vsi dosedanjí člani sprejeli izkaznice za 1963, 4 tovariši pa so bili na novo sprejeti; v Štandrežu so vsi dosedanjí tovariši obnovili članske izkaznice, 1 pa je bil na novo sprejet v Partijo, v Doberdolu in v Podgori so prav tako 100% obnovljene članske izkaznice. Pač pa niso tovariši v Sovodnjih doslej pristopili k temu delu.

Zato, tovariši, pojdemo vsi pogumno na delo, izpolnimo naloge X. kongresa KPI, odgovorimo z dobro mobilizacijo na resolucijo osrednjega vodstva naše Partije, s tem da končamo v vseh sekcijah razdeljevanje izkaznic dosedanjim članom že v najkrajšem času in da razširimo vrste naše Partije s stotinami novih tovarišev!

Naši bravci in prijatelji, ki še niso člani naše Partije, naj kot vedno, tudi tokrat odgovorijo pozitivno na poziv KP in vprašajo izkaznico za leto 1963-

**V torek 15. januarja
ob 20. uri**

bo v

LJUDSKEM DOMU

(ul. Madonnina 19) v Trstu

javna debata

o temi:

Borba proti naraščajoči druginji

Debato organizira
federacija KPI

POCASTITEV SPOMINA
TOV. HELENE MLAČ

Ob prvi obletnici smrti tovarišice Helene Mlač darujeta sekciji KPI in prosvetno društvo »Zvezda« iz Podlonjerja 3.000 lir za »Delo«

**ZDRAVNIK
DR. MAKŠ SUSTERSICH -
SUSTERSIČ**

od 1. januarja 1963 ordinira
v Boljuncu št. 46/a
Sprejema tudi zavarovance
INAM

DELO
glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino

Izhaja vsak petek
Urejuje uredniški odbor
Politični direktor: Marija Ber
netič - Odgovorni urednik: An
ton Mirko Kapelj - Uredništvo
in uprava: Trst, ul. Capitolina 3,
telef. 44-046/44-047.

Tiska: Tipografija Riva - Trst
ul. Torrebianca 12.
Celoletna naročnina 1300 lir, pol
letna 700 lir. Poštni tekoči čer
kovni račun št. 11/7000.
Cena oglasov po dogovoru

moral pokojni Julijan trdo boriti, saj se je njegova družina nahajala v težkih ekonomskih razmerah. Morada je prav iz tega izhajala njegova velika skromnost a obenem tudi zavest, da mora kot izobraženec, ki je z velikimi žrtvami dosegel svoj cilj, dati svojim rojakom to kar jim more dati.

Skoda, velika škoda je, da je moral še tako mlad in toliko obetajoči fant leči v grob! Kljub temu, da je blagi Julijan tako malo časa živel in deloval, da je bila usoda z njim — in z njegovo družino — tako strašno kruta, je veliko dobrega storil. Za vse kar je storil mu je ne le njegova rodna vas, temveč vsa slovenska skupnost v naši deželi lahko srčno hvaležna. In to naj bo tudi do skrajnosti potrti materi in ostalim žalujočim v uteho!

Naj bo blagemu Julijanu lahka rodna gruda!

MIRKO KAPELJ

Julijan Colautti je bil kot dijak gojenec dijaškega doma v Trstu. Njegovi sovrstniki in vzgojitelji so ga upravičeno radi imeli. Njegova prerana in tragična smrt je vse silno pretresla. Na gornji sliki: gojenci dijaškega doma v Trstu leta 1947. Julijan je označen s puščico